

VARAŽDINSKI STOLAR ANTUN GOGER I NJEGOVO SIGNIRANO MAJSTORSKO DJELO IZ 1833. GODINE

Povijesni razvoj profanog namještaja u Hrvatskoj do danas je samo fragmentarno proučen. Namještaj, koji se sačuvao u našim muzejskim zbirkama ili u privatnom posjedu, vrlo je teško, a u većini slučajeva i nemoguće povezati s imenom majstora izvođača, iako o djelatnosti stolarskih majstora kao i o njihovoj cehovskoj organizaciji u našoj sredini govore mnogi sačuvani arhivski dokumenti. Za razliku od crkvenog namještaja koji je uglavnom ostao vezan uz lokalitete za koje je izrađen, pojedini komadi ili skupine profanog namještaja (tzv. garniture ili čitave cjeline namijenjene određenom prostoru ili prostornom kompleksu), mijenjali su tokom svoga postojanja vrlo često vlasnike i prvotne lokalitete, što je uslijedilo kao posljedica razdiobe nasljedstva, ženidbe, prodaje ili dražbe. Na taj način prekinula se vrlo često i nit usmene predaje koja je pojedine obiteljske predmete vezala uz određene ličnosti i značajne događaje obiteljske povijesti. No i ta predaja, ukoliko postoji, vrlo je nesiguran putokaz u predmetu koji nas zanima. Iz istih je razloga vrlo teško razlučiti importirani namještaj, kojim su se opremali feudalni i građanski stambeni prostori Hrvatske, od namještaja koji je nastajao u toj sredini izveden od ruku domaćih ili udomaćenih majstora. Inventari i testamenti feudalnih i građanskih obitelji 18. i prve pol. 19. st. koliko god nabranjem i opisivanjem predmeta u interijeru daju egzaktnu sliku kulture stanovanja i ekonomske moći određene sredine i epohe, ipak su previše neprecizni, a da bi se na temelju njih mogao identificirati određeni komad namještaja. Osim toga kod nabranja i opisivanja namještaja gotovo nikada se ne navodi provenijencija pojedinog komada, kao što je slučaj kod nekih drugih predmeta, sastavnih dijelova interijera, (npr. »szag turszkoga dela«, »szag tyrolskoga dela« i sl.), nego se samo razlikuje vrsta, odnosno način obrade, tj. da li je predmet »tišljarskoga dela«, »muškoga dela«, »drakslarskoga dela«, »eingelegt« i sl. Tim dragocjeniji postaju za istraživanje oni rijetki primjerci namještaja na kojima je majstor izvođač ostavio zapis o svome djelu, bez obzira u kojoj epohi je taj namještaj nastao i kojem stilskom izrazu pripada. U mnoštvu anonimnih predmeta koje čuvaju naše muzejske zbirke, ta djela znače sigurni putokaz u identificiranju i atribuiranju djela domaćim majstorima stolarima, i u tom smislu čine okosnicu i temelj za komparativnu metodu studija domaćeg namještaja.

Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu posjeduje u svojoj zbirci namještaja pod inv. br. MUO 11857 i izlaže u današnjem stalnom muzejskom postavu ormar furniran orahovinom, koji u svojoj unutrašnjosti čuva njemačkim jezikom, goticom i latinicom pisan zapis: »Dieses Meisterstück ist (gemacht durch meine Hand) Anton Goger (Sigl Warasdin am 1ten May) 1833«. Zapis je pisan mastilom na daščici jelovine koja se nalazi u unutrašnjosti središnjeg dijela ormara, a prema sadržaju citiranog teksta vidljivo je da je taj ormar majstorsko djelo varaždinskog stolara Antuna Gogera, dovršen 1. svibnja 1833.

S obzirom na već spomenutu rijetkost signiranih i datiranih primjeraka namještaja u fundusima naših muzeja to djelo postaje tim značajnije, a ličnost majstora izvođača vrijedan i zanimljiv cilj istraživačkog rada. Osim toga ličnost Antuna Gogera zavređuje punu pažnju i s razloga jer se radi o majstoru čija je radionica značila početak stolarske djelatnosti obitelji Goger, koja se u Varaždinu odvijala kroz nekoliko generacija te obitelji, točnije od tridesetih godina 19. st. pa sve do novijeg vremena. Ta radionica opremala je građanske domove Varaždina i okolice najraznovrsnijim namještajem, a u oblicima njihova namještaja izmjenjivali su se stilski pravci i principi oblikovanja cijelog 19. i prve polovine 20. st., od bidermajera preko neorokoka i neorenesanse do secesije i dalje. Svakako rijedak primjer kontinuirane djelatnosti u povijesti stolarskog obrta u Hrvatskoj. S obzirom na svoje značenje ta bi djelatnost zahtijevala i zavrijedila širu monografsku obradu. Na ovom mjestu ograničit ćemo se da prikažemo ličnost i majstorsko djelo Antuna, prvog u nizu stolara iz obitelji Goger. Šira obrada njihova djela bit će predmetom daljnjih rasprava.

U svom djelu »Županiya varaždinska i slob. i kralj. grad Varaždin« Stjepan Belošević na str. 152 pod naslovom »Obrtno poduzeće za stolarske radnje te pogrebni zavod »Pietas« Dragutina Gogera nećaci« u Varaždinu, spominje i Antuna Gogera za kojega kaže: »Antun Goger, djed sadanjeg vlasnika Huberta Gogera došao je u Varaždin iz Graca 1825. god. i kao veoma vješt stolarski majstor bio naskoro mnogo zaposlen, umro 1873. godine.« Međutim Antun Goger nije došao u Varaždin iz Graza, nego je bio rođeni Varaždinac koji je u tom gradu ugledao svijet 1807. godine, rođen od oca Gašpara Gogera i majke Mariane rođene Krautsack. Upisan je u Maticu krštenih župne crkve sv. Nikole 18. travnja te godine,¹ a pola godine prije rođenja Antunova, 31. listopada 1806. nalazimo u Knjizi građana grada Varaždina upisano ime oca, Gašpara Gogera, varaždinskog lončara.² Uz ime novo upisanog građanina Gašpara Gogera navodi se zvanje »figulus«, a kao oznaka nacionalne pripadnosti stoji »Germanus«. Taj podatak uključuje Gogerove u onaj dugi niz obrtnika njemačkog ili austrijskog porijekla koji se tokom 18. i početkom 19. st. naseljuju i razvijaju svoju djelatnost u Varaždinu i u Zagrebu, kao i u ostalim gradovima sjeverne Hrvatske, da bi se u drugoj ili trećoj generaciji već pohrvatili i potpuno stopili sa sredinom. Gašparov sin Antun koji se u svojoj korespondenciji služi njemačkim jezikom, a tim jezikom 1833. signira i svoje majstorsko djelo, 1836. upisan je u Knjigu varaždinskih građana kao »Croata«.³ Sličan primjer asimilacije možemo pratiti u zagrebačkoj stolarskoj obitelji Eisenhut, kao i u obitelji zagrebačkog stolara Krafta.

Nije bilo moguće ustanoviti kada je Gašpar Goger došao u Varaždin, svakako bilo je to znatno prije 1806. godine. Da li je on došao u Hrvatsku ili je porodica već prije ovamo doselila, pokazat će daljnja istraživanja. U dokumentima se osim njega spominje i brat Pavao kome Gašpar 1817. oporučno ostavlja 50 forinti,⁴ a iz daljnjih dokumenata vidljivo je da je Pavao Goger također bio lončar koji je svoj obrt vodio u Karlovcu.⁵ Osim varaždinske grane Gogera u Zagrebu se 1833.

1. Historijski arhiv u Varaždinu, Matica krštenih župe sv. Nikole, sv. III.

2. HAV, Album civium

3. Isto.

4. HAV, skupina spisa br. 1808, 1818. g.

5. HAV, spis br. 731, 1850. g.

javlja trgovac koji nosi isto ime kao i Gašparov sin, Antun.⁶ 1800. godine rodio se Gašparu Gogeru sin Josip iz vanbračne veze s Apolonijom Weiss,⁷ a godine 1803. kćerka Helena, rođena u braku s prvom ženom Magdalenom Fogesser.⁸ Gašpar Goger ženio se i drugi puta. Sačuvan je ženidbeni ugovor sklopljen između njega i druge mu žene Mariane Krautsack, pisan 1. lipnja 1804.⁹ U tom braku rođeno je petero djece, od kojih je Antun bio prvijenac (r. 1807). 1809. rođen je sin Ivan,¹⁰ 1811. sin Franjo,¹¹ 1813. kćerka Amalija,¹² a 1816. najmlađa kćerka Rozalija.¹³

Gašpar Goger umire 1817.¹⁴ proživjevši u drugom braku svega 13 godina. Antunu, najstarijem od petero djece, bilo je tada tek 10 godina.

Koje godine i kod kojega je majstora Antun Goger započeo učiti stolarski zanat, nije bilo moguće ustanoviti. Vjerojatno je to uslijedilo u rodnom Varaždinu, gdje mu je živjela obitelj, majka s braćom i sestrama i gdje je u to vrijeme bilo dosta vrsnih majstora koji su mladom učeniku mogli pružiti solidno stručno znanje. S druge strane citirani Beloševićev podatak o Antunovu dolasku iz Graza možda upućuje na eventualno učenje zanata u tom gradu. Kao 20-godišnjeg mladića nalazimo ga u Kremasu, gradu koji je vjerojatno bio jedna od postaja njegovog obaveznog^o djetićkog »vandrovanja«.¹⁵ U Kremasu je zajedno s dvije godine mlađim bratom Ivanom koji tu također usavršuje svoje znanje i vještinu u stolarskom obrtu. Braća Goger stanuju u konačištu stolarskih djetića (»Tischler Herberg bey Hierschen«), a rade u radionici nekog stolarskog majstora, gdje ih je uoči Nove godine 1827. zadesila nevolja, požar radionice. U požaru Antun je izgubio cijelu skromnu imovinu i ostao gotovo bez ičega. U dirljivom pismu adresiranom na rođaka Ivana Meyera u Varaždinu,¹⁶ pisanom u jednom dahu, punom ortografskih grešaka, doznajemo cijelu nesreću koja je mladiće zadesila u stranom svijetu. Pismo je datirano 1. siječnja 1827. godine. Antun Goger obraća se Meyeru i majci (»Schätzbarster Herr Vetter und Frau Mam«) i moli pomoć u nevolji. List započinje novogodišnjim željama (»Ich weis das Neie Jahr nicht besser anzufangen als Ich Winsche Ihnen alles gute was sie Ihnen selbst winschen und Gott beschütz Ihnen von allen übel und Unglicke . . .«) i zatim odmah prelazi na opis nesreće, prikazan naivno i uzbuđeno (»... aber nicht so wie es mir vorgegangen ist den Samstag in der Fröch vor dem Neien Jahr. . .«). Toga jutra ustao je rano i pošao u radionicu (»... wie ich in der Frü auf gestanden bin, gehe ich in die Werstadt. . .«), te je prvi otkrio požar i probudio sve u kući (»... wie ich die Tier (. . .) auf machen, so Schlagt mich der Rauch zurick ich mach aber die Tier gleich wider zu und hab alle im Haus auf geweck. . .«). U požaru je izgorela njegova odjeća koju je on spremio ispod stolarske klupe (»... weil ich unter meiner Banck kein platz gehabt habe und zum grüsten Unglick mir alles verbrend ist. . .«). U toj teškoj situaciji moli ih da se smiluju (»... ich bitte Ihnen

6. Intelligenzblatt, Zagreb, 1833, 19. II, br. 12.

7. HAV, Matica krštenih župe sv. Nikole, sv. III.

8. Isto.

9. HAV, skupina spisa br. 1808, 1818. g.

10. HAV, Matica krštenih župe sv. Nikole, sv. III.

11. Isto.

12. Isto, sv. IV

13. Isto, sv. IV

14. Vidi bilješku br. 4.

15. HAV, spis br. 327 od 1827. g.

16. Isto.

gefeligst wen sie möchten so gut seye und sich meiner gefahr erbarmen... Ich Grüsse Ihnen Vilmal Herrtzlich und Bitte Ihnen untergebendt wen sie so gefällig weren und mier aus dieser Noth helfen können...«). Od majstora nije bilo moguće dobiti predujam, a u nastaloj situaciji izgleda da je bilo teško dobiti i zaradu («... aber so kan ich das Verdinste schwer bekommen...«). Pismo završava pozdravima i dobrim željama majci i sestri («... Grüssen die Mutter und Schwester viel Tausendmal Herzlich das Inen Gott in Gutten gesundheit erhalte...«). Potpisana su oba brata Antun i Ivan uz naznaku adrese («Die atres ist zu machen anden Tischler Herberg bey Hierschen in Krems«).

Njihovoj molbi bilo je udovoljeno. 3. veljače 1827. dostavlja im se putem magistrata u Kremsu 40 forinti iz ostavštine oca.¹⁷ 28. veljače iste godine datirana je priznanica kojom braća Goger potvrđuju da su primila taj novac.¹⁸

Kako se dalje odvijao njihov boravak u Kremsu i koje su bile dalje etape njihova vandovanja, nije poznato, kao ni to kada je uslijedio Antunov povratak u Varaždin. Njegovo ime ponovno se javlja u spisima iz 1832. i tada ga se već naziva »recentissime in Magistrum Arcularium Adoptato«¹⁹ odnosno »Neo-Magistro Arculario«.²⁰ To je neobično zanimljiv podatak, jer s obzirom da taj dokumenat nosi datum 23. ožujka 1832., značilo bi da mu je bio priznat status majstora prije dovršenja majstorskog djela, što je uslijedilo tek 1. svibnja 1833. Moguće je da je on bio oslobođen od izrade majstorskog djela, što su pravila pojedinih cehova dozvoljavala u izvanrednim slučajevima,²¹ pa ga je izradio naknadno. Svakako, mjesto u ormaru na kojem se nalazi zapis i signatura (o čemu će još biti govora) odbacuje svaku mogućnost da bi on eventualno naknadno signirao svoje majstorsko djelo, pa se tom prilikom zabunio u godini.

Izgleda da u to vrijeme Antun, kao najstariji sin, preuzima u svoje ruke vođenje obiteljskih poslova. Kuća Goger bila je vjerojatno već vrlo trošna i zahtijevala je veće popravke. Sačuvani su troškovnici za zidarske²² i tesarske radove,²³ a uz to, za nas svakako najzanimljiviji troškovnik samog Antuna Gogera za stolarske radove u roditeljskoj kući. Troškovnik je završen 8. 12. 1832., a potvrdila su ga tri stolarska majstora («Als Schützung Meister der Tischler Arbeit«), Marko Buszia, Gottfried Huhn i Ivan Nebrith.²⁴ Stolarski radovi uglavnom se odnose na popravak i obnovu drvenih dijelova u kući, vratiju, pragova, prozora i podova («... Unter Dach auf 2 Fenster die Schalu(ng?) ausbessert und neuen Stock dazu gemacht«, ili »Auf den Gang ein Stück Fussboden gelegt von 10 Schuhlang und 4 Schuhbreit... In das Vorzimmer eine alte Tier verwendet und auf beiden Seiten neue Verkleidung samt Fusstriet...«).

1833. prima Antun Goger 179 for. i 19 2/5 nč. u ime svoga dijela očeve baštine, a nakon navršene punoljetnosti.²⁵ Prije toga primio je 500 for. i 16 nč., te je time, kako se navodi u dokumentu, njegova očinska baština bila u potpunosti isplaćena.

17. Isto.

18. HAV, spis br. 708, 1827. g.

19. HAV, spis br. 888, 1832. g.

20. Isto.

21. Antun Cuvaj: Povijest trgovine, obrta i industrije u Hrvatskoj i Slavoniji, sv. I (Rukopis u Nac. i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu).

22. HAV, spis br. 651 od 1832 g.

23. Isto.

24. HAV, skupina spisa br. 1275, 1835. g.

25. HAV, spis br. 1873, 1833. g.

U to vrijeme najmlađa Antunova sestra Rozalija udaje se za varaždinskog postolara Mihajla Lauxa. Mladi par je vjerojatno ubrzo upao u financijske neprilike, a prema sačuvanim dokumentima izgleda da je u tim situacijama Antun Goger zdušno pomagao najmlađu sestru. On isplaćuje dugove Mihajla Lauxa, isplaćuje založene stvari svoje sestre, plaća robu koja je za njih bila nabavljena kod varaždinskih trgovaca i sl.²⁶

16. listopada 1834. uslijedila je u kući Goger (in Domo viduae Goger«) dioba pokretnine između majke udove i njene djece Antuna, Ivana i Rozalije.²⁷ Kako se u diobi spominje samo ovo troje, (a to je slučaj i u dokumentima iz kasnijih godina), to dovodi do zaključka, da u to vrijeme više nisu na životu brat Franjo i sestra Amalija (u citiranom pismu iz Kremsa Antun Goger pozdravlja samo majku i sestru, što također potvrđuje tu pretpostavku).

Uz dokument o diobi sačuvan je i latinski pisan inventar kuće,²⁸ koji je prvo-razredan kulturno-historijski dokument, jer se u njemu poimence navode predmeti kojima je bila opremljena kuća Goger, što nam omogućuje da putem vjerodostojnog izvora upoznamo način opreme stambenog prostora jedne varaždinske obrtničke porodice u prvoj pol. 19. st. Za temu ovog članka svakako je najzanimljiviji namještaj koji se navodi u inventaru. Nema ga mnogo, ali je uočljivo da su u popisu sadržani gotovo svi glavni tipovi namještaja toga doba. Najreprezentativniji komad namještaja u kući Goger bio je svakako sekreter, zapravo kredenc-sekreter od tvrdog ulaštenog drva s ustakljenim gornjim dijelom (»Armarium-Secretair cum Super inposita Parte vitris provisiva ex ligno duro polito«). Procijenjen je na 40 for., što je najviša suma u inventaru. Za sekreterom po vrijednosti slijedi ormar od tvrdog, ulaštenog drva, procijenjen na 30 for. (»Armarium pro conservandis vestibus albis ex polito ligno duro«). U kući se nalazila i garnitura sjedala koju su sačinjavali sofa i stolci (Sedile (Canapee) cum Sex Sellis attrit.«), sve trošno, procijenjeno na svega 8 for., 30 nč. Uz to bio je i stol za razvlačenje od orahovog drva (»Mensa extractoria e(x) ligno nuceo«), procijenjen na 12 for., zatim 2 komode s po 3 ladice od orahovog drva, trošne, procijenjene svaka na 10 for. (»Armarium e(x) ligno Nuceo attritum 3 ladulis provisum«). Uz komodu bilo je i ogledalo (»Speculum Mediocre«), 10 for., a osim stola za razvlačenje u kući su se nalazila i 2 stolića za igru (»Mensula lusoria ex duro ligno«), 8 for. Postelja je bilo najviše, što je i razumljivo s obzirom na brojnost članova obitelji. Najbolja postelja bila je od politiranog drva trešnje, procijenjena na 10 for. (»Sponda ex cerafino ligno polito«), zatim 4 postelje od orahovog drveta, procijenjene ukupno na 20 for. (»Spondae e(x) ligno nuceo«), 2 trošne postelje od mekog drva, 7 for. zajedno i konačno postelja od mekog drva s pokrivačem, 7 for., (»Sponda e(x) molli ligno cum operculo, etiam pro Sedili applicabilis«).²⁹ U kući je bila u upotrebi i škrinja od orahovog drva (»Cista ex nuceo ligno sera provisiva«), 6 for., a što je naročito zanimljivo, inventar navodi i »starinski« ormarić (»Armariolum antiquum«), procijenjen na svega 30 nč. O kakovom se tipu ormarića radi i kojem je razdoblju mogao pripadati taj predmet označen kao »anti-quus«, to možemo samo nagađati. U inventaru se nalazi i kuhinjski stol (»Mensa

26. HAV, skupina spisa br. 1275, 1835. g.

27. Isto.

28. Isto.

29. U ovom slučaju vjerojatno se radi o postelji koja je pomicanjem jedne od uzdužnih stranica mogla biti pretvorena u sjedalo, odnosno u vrstu sofe.

culinaria«) s klupom («Scamnum«). Kuća Goger bila je ukrašena i slikama («Icones majores«, 3 kom., 5 for., «Icones minores, 12«, 5 for.), a uz posuđe od kositra nalazimo i 4 svijećnjaka od bronce («Candelabra aenea«, 2 for.), kao i 6 šalica za kavu od porcelana («Phialae coffeaceae ex Porcella«, 1 for. 40 nč. Naravno u inventaru ne manjka ni posteljina, kao ni razni drugi predmeti potrebni u kućanstvu (mužar, tava, posuda za maslac, badanj za zelje i sl.).

Cjelokupna pokretnina procjenjena je na 218 for. 15 nč., te se je dijelila na dva dijela, polovicu dobila je majka, a drugu polovicu djelila su djeca na 3 jednaka dijela.³⁰ No veći dio predmeta u ukupnoj vrijednosti od 127 for. 48 nč. uzima Antun (u toj grupi zastupani su i najbolji predmeti kuće, sekreter, krevet od trešnjina drva, sofa sa 4 stolca (2 dobiva sestra), stolić za igru (drugi dobiva sestra), 3 brončana svijećnjaka, porcelanske šalice).³¹ Razliku vrijednosti isplaćuje on majci u gotovini,³² dok Rozalija Laux potvrđuje da je primila svoj dio namještaja.³³

Iste godine kupuje Antun Goger na javnoj dražbi kuću svoje majke.³⁴ Mlađeg brata Ivana nalazimo 1839. godine u Pešti odakle traži da se naslijeđeni namještaj proda i da mu se pošalje za to dobiveni novac.³⁵ Među dokumentima koji se odnose na prepisku u vezi njegove baštine on se potpisuje kao »Tischler Meister in Pest«,³⁶ što dovodi do zaključka da se on tamo stalno nastanio. Međutim da imovinski odnosi među braćom nisu bili potpuno sređeni, svjedoči nam Antunova molba varaždinskom magistratu iz 1846., kojom moli da mu se pozajmi 1000 for., kako bi mogao isplatiti dug svojoj braći. Za posuđenu svotu jamči svojom kućom.³⁷

Godine 1842. spori se Antun Goger s gradskim šumarom Königom, koji mu nije isplatio račun za namještaj izveden još 1839.³⁸ Goger se obraća gradskom magistratu s molbom da se magistrat pobrine kako bi on došao do svoga novca. Uz to je sačuvan i račun za namještaj³⁹ koji je izgleda bio jednostavnije izvedbe. Navodi se »Ein Weihes Beth mit Anstreichen« i 6 stolaca čije su površine bile ulaštene uljem («Sehs Stück aus Nussholz mit Öhl geschliffene Sessel») kao i jedan dječji stolac («Ein Kinder Sessel») izveden u istoj tehnici. Cijeli račun iznosio je 32 for. 15 nč.

Te iste godine rodio se u braku Antuna Gogera s Katarinom Majster sin prvi-jenac, koji dobiva očevo ime, Antun.⁴⁰ Godinu dana ranije, 1841. rodila se kćerka Katarina, a 1844. dolazi na svijet sin Dragutin, koji će zajedno s bratom Antunom nastaviti očevo djelo i dalje razviti i unaprijediti radionicu Gogerovih.⁴¹

Godine 1844. zapao je Antun Goger u nepriliku potpisavši jednu latinsku pisanu molbu upućenu gradskom magistratu, ne znajući da taj spis zapravo govori protiv magistrata.⁴² Dvije godine kasnije, 1846., on piše magistratu pismo kojim se opravdava i ograđuje od tog potpisa i moli da mu se njegova nesmotrenost

30. Vidi bilješku br. 24.

31. Isto.

32. Isto.

33. Isto.

34. Isto.

35. HAV, spis br. 345, 1839. g.

36. HAV, spis br. 3020, 1841. g.

37. HAV, spis br. 870, 1846. g.

38. HAV, spis br. 2383, 1842. g.

39. Isto.

40. i 41. Ove podatke, prema matičnim knjigama, ljubezno mi je saopćila gđa Zora Goger, prauku Antuna Gogera.

42. HAV, spis br. 3819, 1846. g.

oprosti.⁴³ Nastoji se prikazati lojalnim i poštenim građaninom. Ispričava se što je bio tako neoprezan da prihvati poziv u gostionicu gdje su se okupili drugi građani. »...Diese dorten versammelten Bürger unter Vorwant dass die blos und allein wegen erleichterung der Allgemeinen Zallungen wünschten eine Bitschrift an die Höhere Bechörde abzuschiken, ist auch mier eine wie es mier scheint Lateinisch verfaste Bitschrift zu unterschreiben vorgelegt worden, wo ich so unbesonen were, das ich selbe mit merern andern unterfertiget habe«. Tek kasnije postalo mu je jasno što sadrži taj spis (»...das diese Bitschrift gegen den Löbl. Stadt Magistrate verleinderisch vorfast sey«). Zbog toga smatra potrebnim da se od potpisa ogradi (»...So finde ich es für mer als Notwendig von der Zahl solcher Bitsteller mich loss zu machen, und erklere es hiemit ganz Untherhänigst und zutraulich, der Löbl. Magistrat möge mier diesen feltrit verzeihen und mich wieder als einen Bidern und gegen meinem Löbl. Stadt Obrigkeit Gehorsamen Bürger auch ferner im Schutz und Gewogenheit bechalten weil ich selbstn meinen Nahmen aus dieser ohne Überlügung unterschreibene Bit und Schmehungs Schrift fier imer austreiche.«

Izgleda da je taj spor s magistratom bio izgladen, jer Gogera u kasnijim godinama često nalazimo kao izvođača radova kojima je naručilac bio magistrat. 1856. Goger izvodi neke radove u kaznioni u Lepoglavi,⁴⁴ a iste godine, 19. 4, upućuje molbu magistratu, kojom traži da mu se dozvoli otvaranje skladišta namještaja i lijesova⁴⁵ (»...hier in seinem Hause eine Möbel und Leichen Särge Niederlage zu eröffnen...«). Potrebu otvaranja skladišta opravdava općom koristi koja bi proizašla iz toga (»...durch eine Auswahl von fertigen Einrichtungs Gegenständen zur erleichterung des Allgemeinen dienen würde.«. Ta molba ujedno znači da je radionica Goger toliko proširila svoju djelatnost da je na skladištu imala i gotovog namještaja koji nije bio rađen za neposrednog naručioca, nego za tržište, čime je uz radionicu bio otvoren put trgovini namještajem. (U pojednim primjercima varaždinskog »Schreibkalendera« iz 60-tih godina 19. st. u poglavlju o trgovini u gradu javlja se u odsjeku »Mobel-Waaren« i tvrtka A. Goger, koja od 1866. dobiva naziv »Goger A. Söhne«).

Godine 1856. u svojoj 49 godini postigao je Antun Goger najvišu funkciju u varaždinskom stolarskom cehu izborom za »cehmeštra«.⁴⁶ Gradski vijećnik Kovač izvješćuje o tome događaju gradski magistrat:⁴⁷ »Nadalje Slavnom Magistratu investujem da u istoj Češkoj sednici deržana je polag § 170 Češka Obnova, u kojoj su većinom glasovah g. Antun Goger za Češkog Nadstojnika, a Antun Pić za pod-Nadstojnika izabrani. Šta Slavnom Magistratu potverdjenja radi do znanja stavljam«.

Godine 1857. pojavljuje se Antun Goger na licitaciji za izradu crtaćih stolova za varaždinsku risarsku školu, u kojoj su uz njega sudjelovali i stolari Andrija Ochner i Antun Pić.⁴⁸ Nakon ponuđenih uslova Goger sklapa ugovor za izradu 18 crtaćih stolova uz cijenu od 440 for.⁴⁹

43. Isto.

44. HAV, spis br. 2797, 1865.

45. HAV, spis br. 2784, 1856. g.

46. HAV, spis br. 9006, 1856. g.

47. Isto.

48. HAV, spis br. 840, 1857. g.

O stolarima Ochneru i Pitschu vidi članak Ivo Lentić: Dva varaždinska stolarska majstora 19. stoljeća, Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, god. XVIII, br. 3, Zagreb, 1969.

49. HAV, spis br. 840, 1857. g.

U to vrijeme ne prestaju ni njegove brige s obitelji. 16. 4. 1857. magistrat u Pečuhu traži od magistrata u Varaždinu da od Antuna Gogera utjera svotu od 29 for. 36 nč. za bolničke troškove njegove sestre Rozalije Laux koji već pola godine nisu plaćeni.⁵⁰

Godine 1857. Antun Goger ponovno sudjeluje na licitaciji koju raspisuje magistrat, i to za radove na preuređenju gradske vijećnice koji su predviđali izvedbu namještaja i drvenine u vijećničkoj dvorani. Bit će da je Goger ponudio najbolje uslove jer magistrat sklapa s njime ugovor za navedeno djelo.⁵¹ U ugovoru se navodi da će majstor Goger preuzeti stolarske poslove. Ugovor je potpisan 15. lipnja 1857., a s njime se Goger obavezuje da će drveninu završiti do 5. srpnja, a namještaj do konca kolovoza iste godine, te da će narudžba biti izvedena od suhog i zdravog materijala (»aus trokenen und gesunden Materiale«).

Uz spomenuti ugovor sačuvana su i dva predračuna troškova, i to jedan za izradu namještaja, a drugi za izradu drvenine.⁵² Prvi predračun za nas je naročito zanimljiv jer je iz njega vidljivo o kakovom se namještaju radi. Doznajemo da je trebalo izraditi 12 stolaca, 1 naslonjač, 4 sofe (»canape«), kao i jedan stol, sve za 422 for. 40 nč. No ono što taj dokument čini naročito zanimljivim i vrijednim, to je detaljan opis pojedinih predmeta iz kojega je očito da Goger potpuno živi u svom vremenu i da se nekadanji bidermajerski stolar potpuno prilagodio zahtjevima vremena, novom načinu oblikovanja. Jer njegovih 12 politiranih stolaca od orahovine (»12 Stück nussbaumene bolidirte Sesseln«) imaju savijene i profilirane noge (»geschweifte und gekehrte füsse«), isto takove naslone, sjedalo je kao i naslon tapecirano konjskom strunom (»mit Rosshar gebolstert«), presvučeno safianom (»mit Safianleder überzogen«), a koža je pričvršćena zakovicama od mesinga (»missing vergoldete Nageln«) — sve potpuno u duhu oblikovanja namještaja sredine 19. st. Na taj način oblikovan je i stol od orahovine, koji osim toga imade ploču razvedena obrisa i profilirana brida (»mit geschweiften Blatt und gekehrte Rande«), a trebao je stajati ispod portreta Marije Terezije (»unter der Bilnis S. Mj. Marija Theresia.«).

Godine 1858. Goger izvodi radove na lovačkoj kući u Knegincu (»in das Städtische vormals Jäger-Haus unter Kneginec«),⁵³ a iste godine isplaćen mu je i račun za radove u varaždinskoj gimnaziji.⁵⁴

Sredinom šezdesetih godina izgleda da Antun Goger zapada u materijalnu i zdravstvenu krizu. Godine 1886. traži oslobođenje od poreza.⁵⁵ Sačuvan je spis kojim gradsko poglavarstvo u Varaždinu preporučuje financijskom ravnateljstvu da se njegova molba povoljno riješi,⁵⁶ što se motivira time jer je »...ovomiestni stolarski majstor Antun Goger radi tielesnih mahnah jur dvie godine za svako dielo i nabavljanje življenja sriedstvah nespособan, nadalje da zanat svoj pomoćju sina mu veoma slabo tiera i da sebe i obitelj najvećma iz poljskog gospodarstva uzdržava, radi česa se takodjer od strane ovog poglavarstva preporuča za da se molbi njegovoj udovolji«. »Tielesne mahne« koje se ovdje spomnju vjerojatno se odnose na bolest, jer je u obitelji postojala predaja da ga je pred kraj života

50. HAV, spis br. 2513, 1857. g.

51. HAV, spis br. 3991, 1857. g.

52. Isto.

53. HAV, spis br. 898, 1858. g.

54. HAV, spis br. 7805, 1858. g.

55. HAV, spis br. 4430, 1866. g.

56. Isto.

udarila kap.⁵⁷ U to vrijeme vođenje poslova vjerojatno preuzima sin Antun (na to upućuje i citirani podatak iz varaždinskog »Schreibkalendera«, gdje se 1886. Gogerova radionica javlja pod nazivom »Goger A. Söhne«). Sin Dragutin, koji će kasnije preuzeti vođenje radionice, u to vrijeme boravi u raznim gradovima Evrope gdje radi u velikim stolarijama i usavršuje svoje poznavanje stolarskog obrta.⁵⁸

Godine 1869., 3. lipnja, zadesila je Antuna Gogera nevolja kakovu je doživio i kao mladić na početku svoje stolarske djelatnosti. Bio je to požar radionice, no ovaj puta gorjelo je njegovo vlastito djelo. O tom događaju postoji službeni izvještaj gradskom poglavarstvu.⁵⁹ Iz izvještaja doznajemo da je požar izbio u ranu zoru te da je vatra »u kratkom vremenu, nehajac za neumorno i izvanredno gašenje, uništila gospodarstvene zgrade, stolarsko oruđe i gotovo stolarsko dielo.« Šteta je procijenjena na 1641 for. 77 nč. (»na pogorielih zgradah 1020 for. 63 nč, na pogorielom orudju 365 for. 12 nč., na gotovoj robi 256 for. 2 nč.«). No izvjestilac ističe »da se uzrok dogodivšem se požaru na temelju uredovnih izvidjenjah i potrage pronaći mogao nije, već da je ustanovljeno da se je vatra bez krivnje oštećenika porodila, te da je isti u pogledu dogodivšeg se požara posve nedužnim i nevinim proglašen«. Prema spomenutoj obiteljskoj predaji Antun Goger je tada zbog kapi nepokretan pa su ga članovi obitelji prenijeli u susjedstvo da ne gleda požar svoje radionice.⁶⁰

Već 15. lipnja iste godine sastaje se građevni odbor gradskog poglavarstva na mjestu požara da bi na temelju molbe A. Gogera (iz dokumenta nije vidljivo da li se radi o ocu ili o sinu) i predloženih građevnih nacрта donio rješenje o gradnji nove radionice.⁶¹ Odbor donosi odluku da se prema dvorištu imade podići novi deblji zid od predviđenog te da na njemu treba podići vatrobran. »Glede ostale pako gradnje i dogradnje mnije odbor da se sasvim polag dotičnog nacрта načiniti može, jedino primećuje da bi se razno po vatri učinjeno oštećenje na zidovlju samostana duvnah po Gogeru tom prilikom dobro popraviti imalo«. Kako je radionica Gogerovih neposredno graničila sa samostanom Uršulinki,⁶² to sljedećem sastanku građevnog odbora prisustvuje kanonik Sladović kao »punomoćnik samostana duvnah sv. Uršule«. On stavlja neke primjedbe u vezi zida samostana i novih gradnji. Odbor ponovno izlazi na lice mjesta, primjedbe se usvajaju, te time gradnji nove radionice nije više ništa stajalo na putu.⁶³

Požarom radionice završit ćemo ovaj kratki prikaz pojedinih događaja iz životnog puta Antuna Gogera. U posljednjim godinama njegova života radionica dobiva značajnu narudžbu, izvedbu stolarskih radova za novo varaždinsko kazalište.⁶⁴ Antun Goger st. umire 1873.⁶⁵ u dobi od 66 godina, prepustivši sinovima i unucima da nastave njegovo djelo.

No vratimo se signiranom majstorskom djelu Antuna Gogera. Dimenzije ormara su 202 x 171 x 75 cm. Furniran je orahovinom na podlozi jelovog drveta,

57. Ovaj podatak zahvaljujem gđi Zori Goger.

58. Putna knjižica Dragutina Gogera iz 1862. g., Varaždin, privatni posjed.

59. HAV, spis br. 1937, 1869. g.

60. Vidi bilješku br. 57.

61. HAV, spis br. 2153, 1869. g.

62. Današnja Kačićeva ul. 4.

63. HAV, spis br. 2303, 1869. g.

64. Stjepan Belošević: Zupanija varaždinska i slob. i kralj grad Varaždin, Zagreb, 1926., str. 152.

65. Isto.

dok su pojedini dijelovi unutrašnjosti izvedeni od javora, a pojedine plohe obojene su tamnosmeđom bojom i kasnije mjestimično izblijeđene. Na taj način plohe javorovog drva imaju izrazite žuto-smeđe šare koje imitiraju korjenski furnir. Tipološki taj ormar pripada oblikovnom repertoaru bidermajera, sa naglašenom klasicističkom komponentom, skladnih je proporcija i strogih linija obrisa. Taj oblik pokazuje očitu srednjo-evropsku stilsku pripadnost i potvrđuje pretpostavku da u tom krugu treba tražiti mjesto školovanja i formiranja majstora izvođača. Ormari koncipirani na taj način sa manjim ili većim variranjem u obliku, po kompoziciji sastavnih dijelova i po načinu obradbe, javljaju se u to vrijeme u čitavoj srednjoj Evropi. Njihovo porijeklo treba tražiti u oblicima baroknih, tzv. fasadnih ormara, kod kojih je prednja ploha arhitektonski rasčlanjena i ukrašena bogatim rezbarenim i intarziranim ukrasom. U našem slučaju, u doba bidermajera, umjesto intarzije i rezbarenog ukrasa nalazimo čiste plohe znalčki obrađenog furnira, a uz to i naglašene arhitektonske elemente klasicizma, istaknuti profilirani vijenac i postrane stupove koji taj vijenac nose. Ormar počiva na četiri noge u obliku kocki, naglašenih baza. U odnosu na korpus ormara prednje noge su ukošene i nose teret konstruktivnih dijelova koji postrance flankiraju središnju plohu korpusa ormara. Prednja ploha i postrani dijelovi ne spajaju se pod pravim kutem, nego prijelaz između njih čini uska ukošena ploha koju s prednje strane prekrivaju stupovi, odnosno njihova podnožja. Tom oblikovnom konceptu prilagođeni su baza i vijenac ormara, tako da u donjem dijelu kao i na profiliranom vijencu nalazimo sa svake strane po jedno pačetrovinasto, ukošeno izbočenje. Podnožja stupova izvedena su u obliku izduženih kvadra, a na 3 vidljive plohe nalaze se uklade koje u manjem mjerilu ponavljaju oblik uklada na vratnicama ormara. Stupovi su izvedeni od tokarenog, crno obojenog, politiranog drva i blago se suzuju prema gornjem dijelu. Profilirane baze stupova i prerađeni jonski kapiteli (nisu frontalni) pozlaćeni su. Na svakoj od vratnica nalazi se po jedna pačetrovinasta uklada, izvedena na način izduženog diamantnog reza. Na spoju vratnica nalazi se profilirana prečka od crno obojenog politiranog drveta. Okov ključanice je od prešanog lima.

Unutrašnjost ormara vertikalno je podijeljena u dva dijela, a u svakom dijelu nalazi se niz polica. U sredini desne strane ormara smješten je mali sekreter, u izvedbu kojega je majstor uložio mnogo truda i nastojao pokazati svoju vještinu u izradi i te vrste zadanog djela. U svojoj unutrašnjosti sekreter sakriva i majstorov potpis. Sekreter se zaklapa preklopnom pločom koja s prednje strane u ukladi imade uljenim bojama oslikan romantični pejzaž (seljačka kuća na obali rijeke, u pozadini nazrijeva se grad), a okvir uklade imade žuto-smeđe šare izvedene bojom i oksidom. Na gornjem rubu ploče ispisana je crnim slovima posveta »Zum Andenken«. Unutrašnjost sekretera podijeljena je vertikalno u dva dijela. S desne strane nalaze se 3 ladice od javorovog drva, a prednje su im plohe izvedene kao i okvir preklopnih ploče, tokareni prihvat su od bjelokosti. S lijeve strane je niša u dnu koje se nalazi ukras u obliku draperije od rezbarenog i pozlaćenog drva, koju u uglovima pridržavaju dvije rozete. Draperija danas uokviruje daščicu jelovine s majstorovim zapisom, a nekoć je na tom mjestu bilo ogledalo iza kojega je majstor ugradio tu daščicu. Tokom vremena i upotrebe ogledalo se vjerojatno razbilo. Izvedba sekretera odlikuje se naročitom preciznošću, a tu možda najviše dolazi do izražaja i ličnost samog majstora: uz stroge tektonske oblike vanjskog korpusa on u kompoziciju ormara unosi i čisto bidermajerske kvalitete: smisao za bizarno, romantično i sentimentalno. U unutrašnjost u-

komponirao je sliku romantičnog pejzaža, ne zaboravlja za to vrijeme tako tipičnu i uobičajenu posvetu »Zum Andenken«, a želja za bizarnošću i iskazivanjem tehničke vještine dolazi najviše do izražaja u oblikovanju unutrašnjosti podnožja stupova. Jer uklade na podnožjima stupova (uz vrata ormara) u stvari su vratnice iza kojih majstor smješta po 7 malih ladica i postavlja ih jednu iznad druge, a otvaraju se na pritisak pera, smještenog u unutrašnjosti ormara. Ladice su izvedene na način većih ladica u unutrašnjosti sekretera.

Oblikovna koncepcija ormara, sklad proporcija, obrada furniranih ploha, a naročito obrada detalja, znalčki obrađeni koloristički odnosi upotrijebljenog drveta (topli smeđi ton orahovog furnira, naglašene vertikalne crnog drveta, diskretna pozlata) sve su to kvalitete koje stavljaju Antuna Gogera u visoku klasu stolarskih majstora svoga vremena u Hrvatskoj. Ta konstatacija i nehotice nameće pitanje odnosa importiranog i domaćeg namještaja toga vremena, pri čemu se vrlo često i olako veći dio kvalitetno i znalčki izvedenog namještaja pripisivaše importu, a domaćim majstorima ostavljao se osrednje izvedeni materijal izrazitih rustičnih karakteristika. Dok ta podjela u ranijim razdobljima možda i imade osnova, u razdoblju koje obrađuje ova tema mnoge činjenice tu podjelu stavljaju pod znak pitanja. To je u prvom redu organizacija stolarskih cehova u nas, sastav kadra i njihove veze sa značajnim centrima srednje Evrope, kao i količina sačuvanog, kvalitetno izvedenog namještaja. Djelo majstora Gogera (uz rijetke signirane ili sa sigurnošću atribuirane komade namještaja) učvršćuje pretpostavku da veći dio sačuvanog namještaja toga razdoblja i svojom izvedbom pripada domaćoj sredini.

Pokušaji da se uđe u trag nacrtu za ormar majstora Gogera nažalost nisu urodili plodom. Da li taj nacrt postoji i danas u nekoj zaboravljenoj mapi ili ladici, pokazat će daljnja istraživanja. No ovdje je potrebno spomenuti da je izvedba ormara kao majstorskog djela u to vrijeme bila, ako ne propisana, a ono tražena.⁶⁶ Vjerojatno se smatralo da kandidat na takovom ili sličnom predmetu (ormar ili sekreter, u našem slučaju kombinacija jednog i drugog) može najviše pokazati svoje umijeće i majstorsku zrelost. Obrada površina, primjena pozlate ili intarzije, kompozicija unutrašnjosti, sve su to zadaci kojima je kandidat mogao najbolje zadovoljiti baš u toj vrsti namještaja, a reprezentativnost tih komada dozvoljavala je i različite vrste ukrasa. Kao prilog toj pretpostavci komparativno nam mogu poslužiti brojni oglasi u zagrebačkim novinama iz razdoblja u kojem je djelovao majstor Goger. U tim oglasima pojedini majstori stolari oglašuju prodaju svojih majstorskih djela, a iz tekstova oglasa uočljivo je da se u većini slučajeva radi o ormaru ili o sekreteru. (Godine 1829. zagrebački majstor Albert Müller oglašuje: »Ein Prunk-Kleiderschrank als Meisterstück in der Tischlerarbeit vom besten harten Holze, besonders geschmackvoll und dauerhaft gearbeitet, mit fein vergoldeten Zierrathen und geheimen Versperungen«;⁶⁷ 1836. majstor Andrija Goldscheg: »Ein schöner, als Meisterstück aufgegebener, in dieser Eigenheit fehlerfrei verfertigter und auch dafür anerkannter Sekretär-Kasten«;⁶⁸ 1841. Josip Lovrenčić: »...ein, nach der neuesten Façon, von Nussbaum-Flader mit mehrere verborgenen Fächern solid gearbeiteter Schreibkasten«;⁶⁹ 1846. Mihajl Tkalić pu-

66. Poznato je da su u drugim sredinama u tom smislu postojali cehovski propisi. Do sada proučeni statuti i protokoli stolarskih cehova u nas o tome ne govore, u njima se spominje majstorsko djelo, ali bez određenije definicije.

67. Luna, *Agramer Zeitschrift*, Zagreb, 1829, 3. X, br. 79, str. 318.

68. *Intelligenzblatt*, Zagreb, 1836., 5. XI, br. 89, str. 476.

69. *Intelligenzblatt*, Zagreb, 1841., 21. VIII, br. 67.

tem oglasa javlja da je na lutriji izvučen »...veliki onaj ormar koji je on kao majstorski tvor polag rimskog stupovlja (!) napravio«,⁷⁰ i tako redom, navedeno je samo nekoliko karakterističnih primjera.). Vjerojatno je u Varaždinu u tom smislu bila ista situacija, te je Antun Goger dobio zadatak za izradu majstorskog djela kakav je u to vrijeme bio uobičajen u varaždinskom stolarskom cehu.

U skupini namještaja s kojom je ormar majstora Gogera došao u zbirku Muzeja za umjetnost i obrt, nalazi se i salonska garnitura (MUO inv. br. 11855), koja se također pripisuje njegovoj ruci. Garnitura se sastoji od sofe, ovalnog stola, 4 stolca i male klupice-podnoška. Izvedena je od crno obojenog politiranog drva, a sofa, stolci i podnožak presvučeni su pamučnom tkaninom prugasto-cvjetnog uzorka novije izvedbe. U oblicima te garniture susreću se klasicistička ozbiljnost i strogost s primjenom mekših, zaobljenih linija u obrisu namještaja. Ovom posljednjem načinu oblikovanja prilagođeni su srcoliki nasloni stolica, izvedeni na proboj. Obrisi sofe opisuju položeni oval, odnosno polovici ovala naslona odgovara polovica ovala sjedala, koje je s naslonima za ruke izvedeno u jednom komadu. Plohe sjedala, naslona i naslona za ruke tapecirani su, a gornji svedeni dio naslona za ruke može se pomicati. Noge su izvedene u obliku plošnih voluta koje počivaju na profiliranim bazama. Jedini ukras glatkih ploha crnog drveta jesu rezbarene rozete aplicirane na prednje plohe nogu i naslona za ruke, kao i diskretna užljebljenja na vidljivim drvenim dijelovima sjedala i naslona.

Stol je komponiran krajnje jednostavno; ovalnu ploču nose dva stupa okrugla presjeka, koji se prema gornjem dijelu blago suzuje. Kompaktna baza stola u osnovi je ovalna tlorisa s konkavnim udubljenjima na uzdužnim dijelovima.

Nažalost uz salonsku garnituru nije sačuvan nikakav zapis koji bi je sa sigurnošću vezao uz djelatnost Antuna Gogera. O tome jedino govori usmena predaja u obitelji bivših vlasnika u Varaždinu, u kojoj je uz signirani ormar i salonsku garnituru bio sačuvan i namještaj iz kasnije faze djelovanja radionice Goger. Srcoliki nasloni stolaca zaobljenog toka linija stavljaju tu garnituru u razdoblje zrelog bidermajera, točnije u 30-te godine 19. st., te bi prema tome garnitura nastala u vrijeme izvedbe signiranog ormara ili u godinama koje su neposredno slijedile iza toga. Međutim zatvorenost obrisa sofe, kompaktnost njena korpusa, kao i oblik stola,⁷¹ upućuju na pretpostavku da je majstor Goger u izvedbi tih dijelova garniture imao pred očima uzore iz nešto ranijeg razdoblja.

Garnitura namještaja za sjedenje u kojoj sofa tvori dominirajuće središte u to je vrijeme redovni sastavni dio opreme soba za primanje u građanskim domovima⁷². O upotrebi te vrste namještaja u našim krajevima govori u svojim »Uspomenama« Imbro Tkalac⁷³, koji u opisu uređaja jedne »bolje« sobe za primanje navodi na prvom mjestu sofju, a uz nju nekoliko stolaca i fotelja koji su bili presvučeni vunenom tkaninom, rjeđe svilenim damastom, te okrugli stol. Takav namještaj javlja se i u mnogim inventarima toga razdoblja, a nalazimo ga i u naprijed spomenutom inventaru kuće Goger iz 1834. godine.

70. Novine horvatsko-slavonsko-dalmatinske, Zagreb, 1846., 18. II, tečaj XII, br. 14, str. 60.

71. U osnovi sličan oblik, ali skupocjenije izvedbe nalazimo u djelu bečkog stolara Johanna Hertela iz 1824. g. (Josef Folnesics: Innenräume und Hausrat der Empire und Biedermeierzeit in Österreich-Ungarn, Wien 1920, tab. 14.

72. Feuchtmüller-Mrazek: Biedermeier in Österreich, Wien 1963, str. 72.

73. Imbro Tkalac: Jugenderinnerungen aus Kroatien, Leipzig 1894., str. 298 i 299.

Djelatnost Antuna Gogera odvijala se u prijelomnom razdoblju 19. stoljeća u kojem se u oblikovanom smislu susreće i izmjenjuje nekoliko stilskih pravaca. Razdoblje njegova školovanja i formiranja potpuno pripada bidermajeru, bidermajerska obilježja nosi njegovo signirano majstorsko djelo kao i salonska garnitura o kojoj je ovdje bila riječ. Druga ostvarenja iz tog ranog razdoblja njegove djelatnosti koja i danas žive anonimno u varaždinskim domovima, a možda i drugdje, bit će predmet daljnje obrade. Djela nastala u njegovoj zreloj životnoj dobi nosila su obilježja drugog vremena i drugog duha⁷⁴, a u skladu s općom promjenom u oblikovanju predmeta dnevne upotrebe koja se sredinom 19. st. javlja i u našim krajevima. S time u vezi bit će potrebno obraditi i valorizirati i to razdoblje njegove djelatnosti kako bi se dobila zaokružena slika njegove ličnosti i njegova opusa. Ovdje zaključno možemo konstatirati da Gogерово majstorsko djelo, kao rijedak primjer signiranog namještaja u nas, svjedoči o visokom stvaralačkom dometu jednog domaćeg majstora stolara u četvrtom deceniju 19. stoljeća i predstavlja vrijedan doprinos i značajnu kariku u proučavanju povijesti profanog namještaja u Hrvatskoj. (Sl. 49—51).

74. Vidi bilješku br. 51.

Der Varaždiner Tischler Antun Goger und sein signiertes Meisterwerk aus dem Jahr 1833

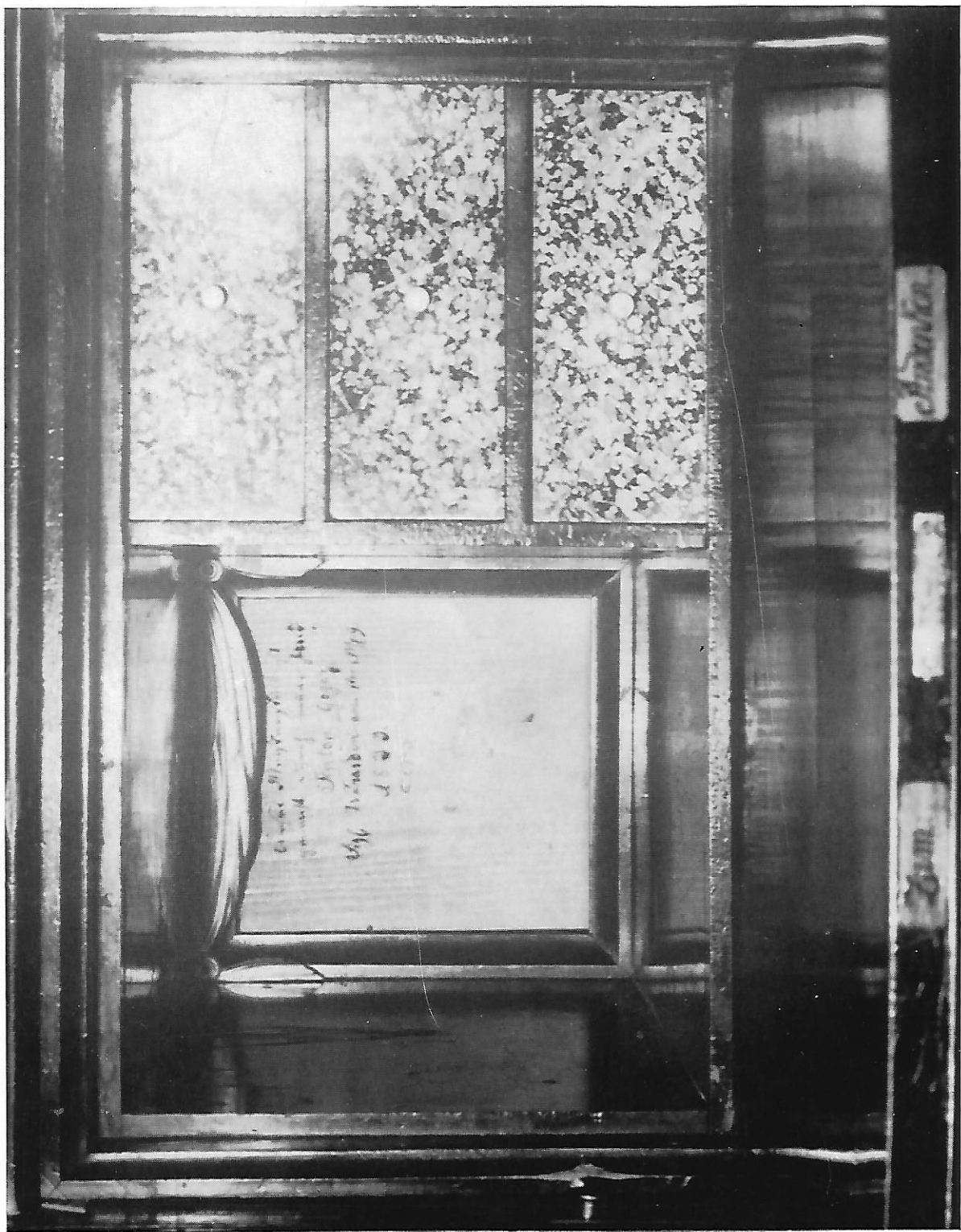
Signierte Möbelstücke sind in Kroatien sehr selten. Das Museum für Kunst und Gewerbe in Zagreb besitzt in seiner Möbelsammlung einen Schrank, ein signiertes Meisterwerk des Varaždiner Tischlers Antun Goger, datiert vom Jahre 1833. Die Werkstatt dieses Meisters bedeutete den Beginn des Tischlerhandwerks der Familie Goger, das in Varaždin einige Generationen hindurch ausgeübt worden ist, von den 30-er Jahren des 19. Jh. bis zur neueren Zeit. Antun Goger wurde im Jahre 1807 in der Familie eines Varaždiner Töpfers geboren. Über seine Schulung liegen keine Angaben vor. Im Jahre 1827 befand er sich auf Wanderung in Krems und sein Name tauchte neuerlich in Varaždiner Akten aus dem Jahre 1832 auf. In den erhaltenen Dokumenten werden die einzelnen Etappen seines Lebens und Wirkens in Varaždin geschildert. Er starb 1873 und seine Werkstatt übernahmen seine Söhne Antun und Dragutin.

Der Schrank, sein signiertes Meisterwerk, ist aus Nuss - Furnieren auf Tannenholz - Unterlage ausgearbeitet und die einzelnen inneren Teile aus Ahorn. Im inneren Teil der Schrankmitte befindet sich ein kleiner Sekretär mit Inschrift und Signatur des Meisters. Dem Typus nach gehört dieser Schrank in das Gestaltungsrepertoire des Biedermeiers mit betont klassizistischer Komponente und zeigt eine Zugehörigkeit zum mitteleuropäischen Stil. Nebst dem signierten Schrank befindet sich in der Sammlung des Museums für Kunst und Gewerbe in Zagreb auch eine Sitzgarnitur von schwarzgefärbtem poliertem Holz, die ebenfalls seiner Hand zugeschrieben wird. Die Garnitur besteht aus einem Sofa, 4 Stühlen, einem Tisch und einem Schemel und ist zur Zeit der Ausführung des signierten Schanks oder unmittelbar nachher entstanden..

In dem Artikel wird abschliessend festgestellt, dass Gogers Meisterwerk vom hohen Niveau eines einheimischen Tischlermeisters im 19. Jh. Zeugnis ablegt und einen wertvollen Beitrag sowie ein bedeutendes Kettenglied in der Erforschung der Geschichte des profanen Hausgeräts in Kroatien darstellt.

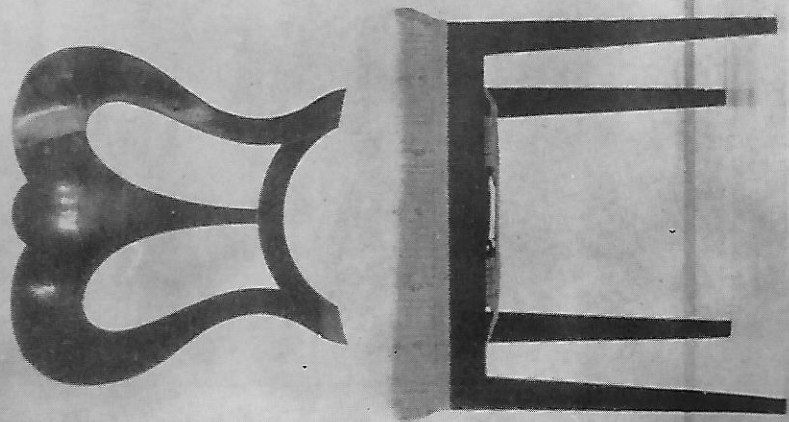
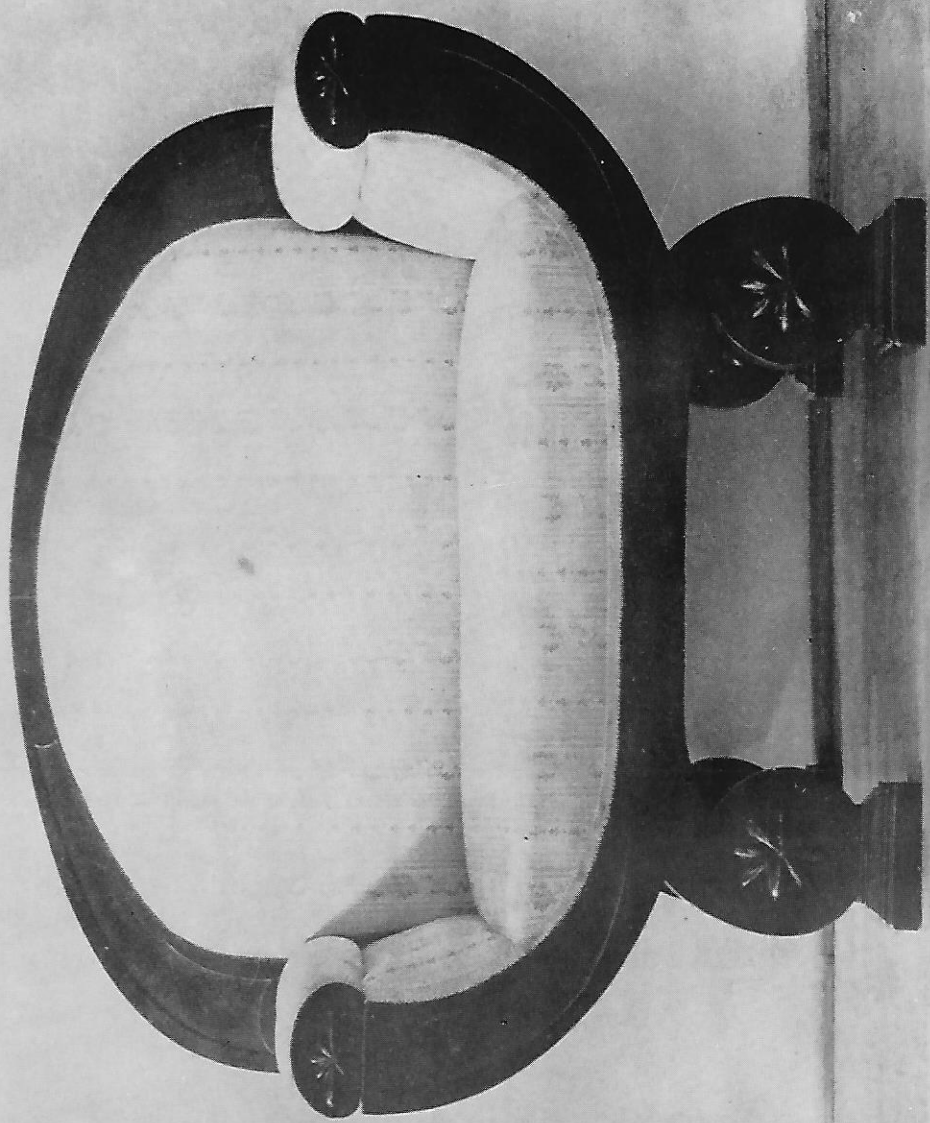

49. Ormar, signirano majstorsko djelo Antuna Gogera iz 1833. godine. (Foto: Zvonimir Mikas, Zagreb)

50. Unutrašnjost središnjeg dijela ormara. U pozadini zapis i signatura majstora Gogera.

(Foto: Zvonimir Mikas, Zagreb)

51. Sofa i stolac iz garniture koja se pripisuje Antunu Gegeru. (Foto: Zvonimir Mikas, Zagreb)

**G O D I Š N J A K
G R A D S K O G
M U Z E J A**

broj 4

V A R A Ž D I N 1 9 7 0

GRADSKI MUZEJ VARAŽDIN
ARHEOLOŠKI ODJEL

44224

Redakcijski odbor: Kurtalj Ivan, Ilijanić Mira, Tomičić Jasna

Odgovorni urednik: Runjak Josip

U povodu 45. god. Gradskog muzeja Varaždin

Prijevodi: prof. dr. Uroić Marija (njemački)
prof. Pletenac Vladimir (engleski)
Rihtarić Mirena (ruski)
Ilijanić prof. Mira (hrvatski)

Lektura: Paska prof. Bosiljka

Za sadržaj članaka odgovorni su autori.